

Ai Weiwei @ Helsinki

Kiinalainen Ai Weiwei (s. 1957) on yksi maailman vaikutusvaltaisimmista nykyaikaisista taiteilijoista. Pekingissä asuva Ai oli maastapoistumiskiellossa vuodesta 2011 heinäkuuhun 2015. Hän on silti vaikuttanut kaikkialla maailmassa sosiaalisen median ja taiteensa kautta.

Ain taiteen lähtökohtina ovat Kiinan historia ja nykypäivä. Hän kyseenalaistaa auktoriteetit ja arvot. Sananvapauden puolustajana Ai esittää kriittisiä näkökulmia, joista Kiinassa on virallisesti vaiettu.

Ai Weiwei on vallannut ennakkoluulottomasti taiteen eri alueita arkkitehtuurista musiikkiin. Tähän näyttelyyn on valittu puisia veistoksia ja installaatioita, joiden materiaalina on käytetty antiikkihuonekaluja ja vanhojen temppelien osia. Näyttelyssä on 26 teosta, vuodesta 1985 nykypäivään. *Ai Weiwei @ Helsinki* on taiteilijan ensimmäinen yksityisnäyttely Suomessa.

Näyttelyn on toteuttanut HAM yhdessä Ai Weiwein Studion kanssa.

Näyttelyn kuraattorit ovat Ai Weiwei sekä Erja Pusa ja Heli Harni/HAM.

KERÄILIJÄ

Aarrerasia, 2014

Aarrerasia liittyy vanhaan kiinalaiseen perinteeseen. Keisareiden huviksi tehtiin rasioita, joissa oli salalokeroita ja monimutkaisia avausmekanismeja. Niissä säilytettiin erikoisia keräilyesineitä.

Myös *Aarrerasiassa* on salaisia osia, jotka tulevat esiin, kun esine puretaan pala palalta. Samalla tavoin Ain taide on piiloleikkiä merkityksillä ja kerroksittain paljastuvia yllätyksiä.

Ai Weiwei ryhtyi 1990-luvulla keräämään kiinalaista antiikkia, jota alkoi käyttää taideteostensa materiaalina. Hän tutustui myös vanhoihin käsityömenetelmiin, joilla puusepät nykyään toteuttavat hänen visioitaan.

RITUAALIEN RIKKOJA

Arkku, 2005

Ai Weiwei leikittelee elämän ja kuoleman rituaaleilla *Arkku*-teoksessa. Se vie ajatukset kuolleiden muistamiseen, ruumiinvalvojaisiin ja yhteisiin ruokahetkiin. Penkkien välissä oleva esine muistuttaa toisaalta ruumisarkkua ja toisaalta ruokapöytää, mutta se ei oikein toimi kumpanakaan.

Arkku on satoja vuosia vanhaa tieli-puuta, joka on kova ja painava, nykyään erittäin harvinainen puulaji.

IDEOIDEN KIERRÄTTÄJÄ

Divina Proportio, 2012

Ai Weiwei sai kissojensa muovilelusta idean teokseen *Divina Proportio*. Muoto on tuttu myös jalkapallosta. Se on typistetty ikosaedri, jossa on 12 viisikulmiota ja 20 kuusikulmiota, 90 särmää ja 60 kärkeä. Teoksen toteutus perinteisin puuliitosmenetelmin vei Ain puuseppätiimiltä kaksi vuotta.

Teoksen nimi viittaa renessanssimatematiikko **Luca Paciolin** kirjaan *De Divina Proportione* vuodelta 1509. Siinä kultaista leikkausta ja matematiikan mittasuhteita sovellettiin geometriaan, taiteisiin ja arkkitehtuuriin. **Leonardo da Vincin** kuvitus teki kirjasta helposti ymmärrettävän ja suosituksen.

EPÄKOHTIEN ESIINTUOJA

Jätesäiliö, 2014

Arvokkaasta hualipuusta tehty teos näyttää kaapilta, joka vaakatasossa onkin jätesäiliö. Teoksen taustalla on traaginen tositapaus. Viisi 9–13 -vuotiasta poikaa kuoli jätesäiliöön Guizhoun maakunnassa marraskuussa 2012. He olivat kömpineet suojaan kylmältä, sytyttäneet tulen ja menehtyneet häämyrkytykseen.

Lapset olivat serkuksia, joiden isistä kaksi työskenteli siirtotyöläisinä kaukana kotoa. Yhden veljeksien hoitoon jätetyt pojat olivat asuneet kadulla kerjäämässä viikkojen ajan.

Tapaus herätti paljon huomiota. Monille kiinalaisille se toi mieleen koulussa luetun tarinan kylmyyteen menehtyvistä Tullitikkutyöstä. **Hans Christian Andersenin** satua oli käytetty esimerkkinä länsimaisen kapitalismin välinpitämättömyydestä.

KEHYSTÄJÄ

Kehykset, 2013

Näyttelytilan seiniä kiertävä teoskokonaisuus muodostuu 44 tyhjistä puukehyksestä. Kollektiivisesti ne mukailevat Kiinan maan rajan muotoja. Kehystetyn alueen kunkin sivun pituus on metri. Neliömetri toistuu Ai Weiwein teoksissa, jotka usein rakentuvat säännöllisille geometrisille muodoille.

Teoksen voi nähdä taiteilijan kommenttina oman ilmaisunvapautensa rajoittamiselle. Muodoltaan teos muistuttaa minimalististen taiteilijoiden, kuten **Carl Andren** (s. 1935) tai **Donald Juddin** (1928–94) tuotantoa.

Aille on kuitenkin teosten ulkoisen muodon lisäksi tärkeää, että hänen taiteensa on avoin erilaisille tulkinnoille:

”Haluan aina suunnitella kehyksen, joka on auki kaikille. Taide ei ole mikään salainen koodi.”

Sitaatti:

Ai Weiwei: Sunflower Seeds. Ed. Juliet Bingham. The Unilever Series. London: Tate Publishing 2010. Exhibition catalog.

KIINAN KANSALAINEN

Kiinan kartta

Veistos on Kiinan kartan muotoinen. Se on koottu tieli-puun paloista, jotka ovat peräisin vanhoista temppeleistä. Teos on valmistettu perinteisellä kiinalaisella puuntyöstötekniikalla. Vaikeinta oli ratkaista, miten palat saataisiin kiinnitettyä toisiinsa saumattomasti.

Kiinan karttaa, kuten itse maatakin, on vaikea hahmottaa yhdellä silmäyksellä. Kiina koostuu monista eri kulttuureista ja kansoista, joita on maan monipolvisen historian aikana pyritty hallitsemaan ja sovittamaan yhtenäiseksi valtioksi.

Ai Weiwei käsittelee teoksissaan Kiinaa eri näkökulmista. Hänen suhteensa kotimaahansa on ristiriitainen:

”En aio koskaan lähteä Kiinasta, ellei minua pakoteta. Kiina on minun. En voi jättää minulle kuuluvaa asiaa sellaisten ihmisten käsiin, joihin en luota.”

Sitaatti:

Wee, Sui-Lee: Ai Weiwei Says Blind Dissident’s Escape Will Inspire Chinese. Reuters, May 29, 2012.

MINIMALISTI JA DADAISTI

Kuljetuslaatikko, 2013

Kuljetuslaatikossa näkyy Ai Weiwein kiinnostus vastakohtaisiin taidesuuntauksiin, minimalismiin ja dadaan. Niistä hän kiinnostui opiskellessaan New Yorkissa. *Kuljetuslaatikko* näyttää minimalistiselta veistokselta; puhtaasti esteettiseltä muodon ja materiaalin sommitelmalta. Minimalistisesta taideteoksesta ei ole tarkoitus etsiä kätkeytyä merkityksiä tai viittauksia.

Toisaalta *Kuljetuslaatikko* on dadan perinnettä kunnioittaen monimerkityksinen ja järjetön. Teoksen muoto on lainattu arkiselta käyttöesineeltä, taideteoksen kuljettamiseen tarkoitettulta laatikolta. Ylellisesti toteutettu esine on muuttunut taideteoksen suojuksesta itse taideteokseksi. Laatikko, jonka kulmat on irrotettu, olisi myös kuljetukseen käyttökelpoton.

VANKI

Käsiraudat, 2011 Vaateripustin, 2011

Ai Weiwei pidätettiin 3.4.2011 Pekingin kansainvälisellä lentokentällä. Häntä pidettiin 81 päivää vangittuna salaisessa paikassa Pekingin lähistöllä. Teokset *Käsiraudat* ja *Vaateripustin* liittyvät tähän vankeusaikaan.

Ai Weiweita kuulusteltiin vankeudessa yli 50 kertaa. Kuulusteluissa hänet kytkettiin joskus käsirautoilla kiinni tuoliin. Ai Weiwei pesi ainoaa vaatekertaansa pidätysaikana joka päivä, mutta sellissä ei ollut paikkaa kuivattaa sitä. Ain pyynnöstä vartijat antoivat hänelle kuusi muovista henkaria. Ai Weiwei on tehnyt vaateripustimia ja käsirautoja puun lisäksi muun muassa kristallista ja teräksestä.

VALLAN LÄPI NÄKIJÄ

Läpi, 2007

Teoksessa palkit ja pilarit työntyvät väkivaltaisesti antiikkipöytien läpi. Massiivinen mittakaava ja häkkinäinen rakennelma tuntuvat jopa uhkaavilta.

Teoksen syntyäikaan Ai ryhtyi ottamaan aiempaa voimakkaammin kantaa politiikkaan. Ai ymmärtää, että ei voi taiteellaan muuttaa vallan rakenteita konkreettisesti, mutta hän voi tehdä ne näkyväksi.

”Taiteilijoilla ei ole mahdollisuutta päättää, millaisia ehtoja heille asetetaan, mutta he voivat kommentoida niitä.”

Sitaatti:

Artist Profile, Autumn 2008, p. 56, <http://Sherman-scaf.org.au/exhibition/ai-weiwei-under-construction/>

MERKITYSTEN KERROSTAJA

Matkavallo / Kevyt kantamus, 2007

Temppeleinpylväaseen kiinnitetyt valokehät ja kristallit hahmottuvat valtavana pöytälamppuna, katuvalona tai kristallikruununa. Ai Weiwein teoksissa koolla on väliä – teokset on tarkoitus kokea fyysisesti, suhteessa ihmisen mittoihin.

”Kiinnostuin valosta esineenä: sekä valaisevana esineenä että muotona, jonka valo itsessään luo valaisemisensa kautta, ja siitä miten valaistus muuttaa ympäristöään.” Ai on tutkinut näitä valon ominaisuuksia erilaisissa kristallikruunuissaan.

Ai rakastaa sanaleikkejä ja monimerkityksisyyttä. Matkustava valo kulkee mukana vetokahvasta ja pyörillä. Teoksen englanninkielinen nimi voi viitata myös matkustamiseen kevyin kantamuksin.

Sitaatti:

Ai Weiwei. Edited by Hans Werner Holzwarth. Taschen, Beijing 2014, page 176.

ARKKITEHTI

Ordos 100 -pienoismalli, 2011

Ordos 100 oli arkkitehtuurihanke, jonka tarkoituksena oli rakentaa huvilakaupunginosa sisä-Mongolian autiomaahan lähelle Ordosin kaupunkia. Ai Weiwei suunnitteli alueen yleiskaavan. Hän ja sveitsiläiset arkkitehdit **Jacques Herzog** ja **Pierre de Meuron** valitsivat projektiin 100 arkkitehtiä 29:stä eri maasta. Herzog & de Meuronin kanssa Ai oli työskennellyt jo aiemmin Pekingin olympiastadionin, Linnunpesän, suunnittelun yhteydessä.

Jokainen arkkitehti suunnitteli 1000 m² kokoisen huvilan. He kokoontuivat hiomaan suunnitelmia Ai Weiwein johdolla Ordoksessa ensimmäisen kerran vuonna 2008. *Ordos 100* on pienoismalli näistä sadasta huvilasta. Projektista on toistaiseksi toteutunut vain muutama keskeneräinen huvila.

Alueella oli Ordos 100-projektin aikoihin rakennusbuumi, joka on sittemmin hiipunut. Osa uusista alueista on jäänyt lähes asuttamatta.

KYSEENALAISTAJA

Perspektiivitutkielma, 1995–2003

Perspektiivitutkielmissaan Ai Weiwei näyttää keskisormiaan eri maiden kulttuurisille ja poliittisille maamerkeille. Sormi kuvan keskellä viittaa myös tapaan mitata kaukana olevan kohteen kokoa etusormen ja peukalon välissä.

Ai otti sarjan ensimmäisen kuvan Tiananmenin aukiolla Pekingissä vuonna 1995. Sen jälkeen hän on kuvannut muun muassa Pariisin Eiffel-tornin, Valkoisen talon Washingtonissa ja Colosseumin Roomassa. Esillä olevat kuvat Ai otti Helsingissä vuonna 2001, jolloin hänen taiteilijapuolionsa **Lu Qing** (s. 1964) osallistui Kiasman ARS 01 -näyttelyyn.

Kuvat kertovat taiteilijan asenteesta valtarakenteita ja sovinnaisia tapoja kohtaan.

UUELLEENKOKOAJA

Puu, 2010

Teos on koottu monesta eri puulajista ja puuyksilöstä. Pystyyn kuolleet rungot on kerätty lukuisista eri paikoista Etelä-Kiinan vuoristoseudulta.

Puussa osien eriparisuus ja karkeat liitokset on jätetty näkyviin.

”Kokosimme osat yhdeksi puuksi, joka yksityiskohdiltaan muistuttaa tavallista puuta. Samalla se kuitenkin tekee olon epämukavaksi, siinä on jotakin outoa ja vierasta. On kuin kuvittelisi, millainen puu joskus oli”.

Sitaatti:

Ai Weiwei. Edited by Hans Werner Holzwarth. Taschen, Beijing 2014, page 546.

HUONEKALUMUOTOILIJAJA

Rypäleet, 2004

Pöytä, jonka kaksi jalkaa ovat seinää vasten, 2014

Kolmijalkainen pöytä, 2006

Ai Weiwei on hyödyntänyt teoksissaan antiikkihuonekaluja Qing-dynastian (1644–1911) ajalta. Kalusteet on koottu uudelleen vuosisatoja vanhalla tappiliitostekniikalla, ilman nauvoja. Jopa puun patina on säilytetty. Huonekalujen alkuperäinen käyttötarkoitus on kuitenkin hämärtynyt. Esineet ovat ehjiä, mutta käyttökelvottomia.

Teosten työstäminen vaati Ain palkkaamilta puuseppämestareilta useita kokeiluja ja pienoismalleja. Aluksi käsityöläiset saattoivat jopa loukkaantua taiteilijan vaatimuksista tehdä huonekaluista toimimattomia.

Ai on kerännyt myös arkisempia antiikkijakkaroita, joita käytettiin maaseutukylissä. Niiden yksinkertainen muotokieli on pysynyt muuttumattomana satoja vuosia. *Rypäleet* on rakennettu 28 tällaisesta jakkarasta.

TUTKIVA JOURNALISTI

Tukirauta ja laatikko, 2014

Teos liittyy Sichuanin vuoden 2008 maanjäristykseen. Tuhansia lapsia kuoli huonosti rakennettujen koulujen romahdettua. Ai Weiwei on käsitellyt aiheita useissa teoksissaan.

Ai avustajineen keräsi järistyksen keskuksessa sijainneen Wenchuanin maakunnan koulujen raunioista 200 tonnia väänntyneitä harjateräksisiä tukirautoja. Tässä teoksessa tukirautoista on tehty marmorisia kopioita, jotka lepäävät kukin omassa pehmustetussa säilytysarkussaan.

Paikallisviranomaisia arvosteltiin rakennusvalvonnan epäkohdista ja tehottomuudesta todellisen uhriluvun selvittämisessä. Ai vieraili tuhoalueilla ja käynnisti tutkimuksen menehtyneiden koululaisten nimilistan kokoamiseksi. Hän raportoi tutkinnan tuloksista blogissaan, kunnes viranomaiset sulki sen.

SÄILYTTÄJÄ JA TUHOAJA

Valkoinen talo, 2015

Ai Weiwei on uusiokäyttänyt teokseen kokonaisen Qing-kauden kodin. Etelä-Kiinasta tuotu talo on tehty useasta eri puulajista. Siinä on käytetty perinteisiä naulattomia puuliitoksia.

Kasvava ja kaupungistuva Kiina hävittää vanhaa vauhdilla uuden tieltä. Samalla kun Ai Weiwei pelastaa historiallisia esineitä hän myös tuhoaa niiden alkuperäisen käyttötarkoituksen. *Valkoisen talon* puupinta on peitetty uudella valkoisella maalilla. Tämä herättää kysymyksiä historiallisen esineen aitoudesta sekä nykyisyyden suhteesta historiaan.

VELALLINEN

Velkakirjatapetti, 2011–13

Tapetti koostuu velkakirjojen kopioista. Viranomaiset perivät takautuvasti 1,7 miljoonan euron edestä veroja Beijing Fake Cultural Development Ltd:ltä, johon Ai oli palkattu konsultiksi. Verot vaadittiin suoritettavaksi 15 päivän sisällä.

Uutinen levisi nopeasti internetissä. Monet pitivät verosyytösten todellisena syynä Ain vaatimuksia ilmaisunvapaudesta. Ain kannattajat käynnistivät verkossa rahankeräyskampanjan, josta tuli ennennäkemätön, kollektiivinen mielenilmaus. Kymmenessä päivässä oli kasassa yli miljoona euroa, suurin osa nimettömiä lahjoituksia Kiinasta.

Summat olivat usein symbolisia, kuten Sichuanin maanjäristykseen 12.5.2008 viittaava 512. Maksaakseen lahjoitukset takaisin Ai Weiwei laati velkakirjoja.

NYKYTAITEEN OPPILAS

Viulu, 1985

Kolme vaateripustinta tähden muodossa, 1987–88

Ripustettu mies, 1989

Ai Weiwei tutustui käsitetaiteeseen asuessaan Yhdysvalloissa 1981–93. Hän alkoi maalaamisen sijaan hyödyntää teoksissaan valmiita arkiesineitä.

Ai löysi taiteellisiksi esikuvikseen käsitetaiteen pioneerin **Marcel Duchampin** (1887–1968) ja poptaiteilija **Jasper Johns** (s. 1930). Kunnianosoituksena heille Ai muotoili vaateripustimesta Duchampin muotokuvaprofiilin *Ripustettu mies*. Teos viittaa Duchampin siluettiomakuvaan (*Self-Portrait in Profile*, 1957) sekä vaateripustimiin, joita Johns käytti taiteensa aiheena.

Ain vaateripustimista muotoilema tähti on sekä Kiinan lipussa että Yhdysvaltain lipussa, jota Jasper Johns kuvasi useissa maalauksissaan. Teoksessa *Viulu* yhdistyvät käsin tehty soitinharvinaisuus ja massatuotetun lapion varsi.